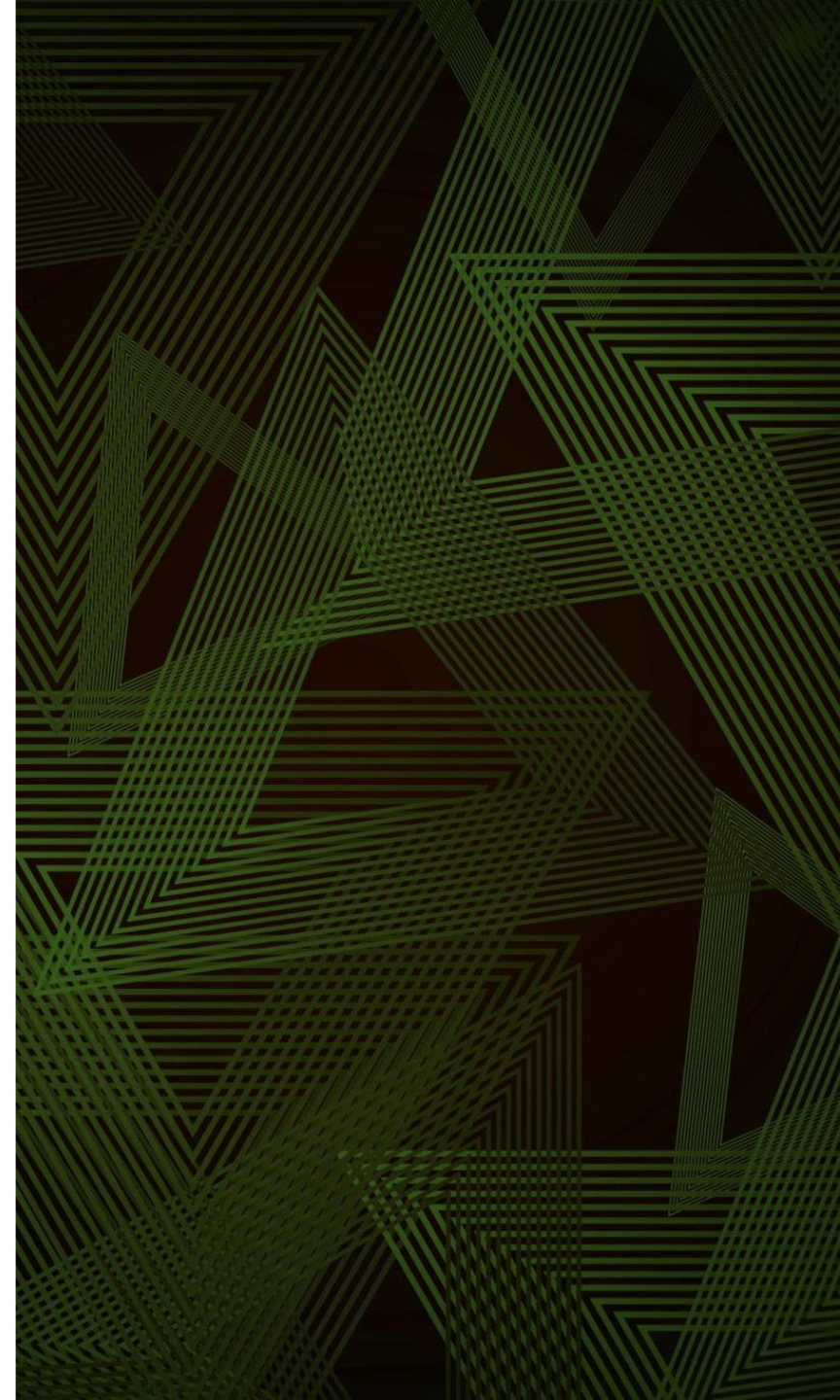

VALIKOITUA HISTORIAA VIINEISTÄ

Georgiasta gurmandien pöytään

Ruutiukot 18.3.2024/am

ARTO MURTOVAARA

- *Professionnel du Vin*, (Chaîne des Rôtisseurs , 2005), ammattilaiskäädyt.
- Kirjoittanut viineistä yli 15 vuotta.
- Kymmeniä koulutustilaisuuksia vuodesta 1994.
- Vierailut tärkeillä viinialueilla: Bordeaux, Bougogne, Rheingau, Mosel, Alsace, Toscana, Piemonte, Veneto, Marche.
- Maailman suurimpiin kuuluvan viinikilpailun *VinItalyn* tuomaristo Verona (2007), 2. *Vini da Pesce* –tuomaristo, Jesi, Italia (2002).
- Viiniklubit Henrik Corte Jr, Oulun Viininystävät, Satakerta, Tampereen Viini- ja Ruokaseura.
- Toimittaja (Yleisradio, Kaleva). Tänään tasan 48 vuotta ammatissa.

MUSTA MERI

GRUUSIA

ARMENIA

ANATOLIA

Catal Hüyük

GEORGIA SE ON SITTEENKIN

- ”MAAILMAN vanhin todiste rypälewiinin valmistuksesta on löydetty Georgiassa. Tutkijat ovat löytäneet keramiikanpaloista kemiallisia jäämiä, joiden perusteella viiniä tehtiin jo noin 8 000 vuotta sitten, eli noin tuhat vuotta aiemmin kuin tähän asti on tiedetty.
- Tutkimus julkaistiin maanantaina Yhdysvaltojen kansallisen tiedeakatemian arvostetussa tiedejulkaisussa [PNAS:ssa](#).”
- Löydöt ovat peräisin Marneulin kaupungin lähistöltä noin 40 kilometriä pääkaupungista Tbilisistä etelään.
- TUTKIJOIDEN mukaan uudet analyysit osoittavat, että rypäleistä tehtiin viiniä neoliittisen kauden alussa, noin vuonna 6 000–5 800 ennen ajanlaskun alkua. Neoliittinen kausi oli kivikauden viimeinen jakso.

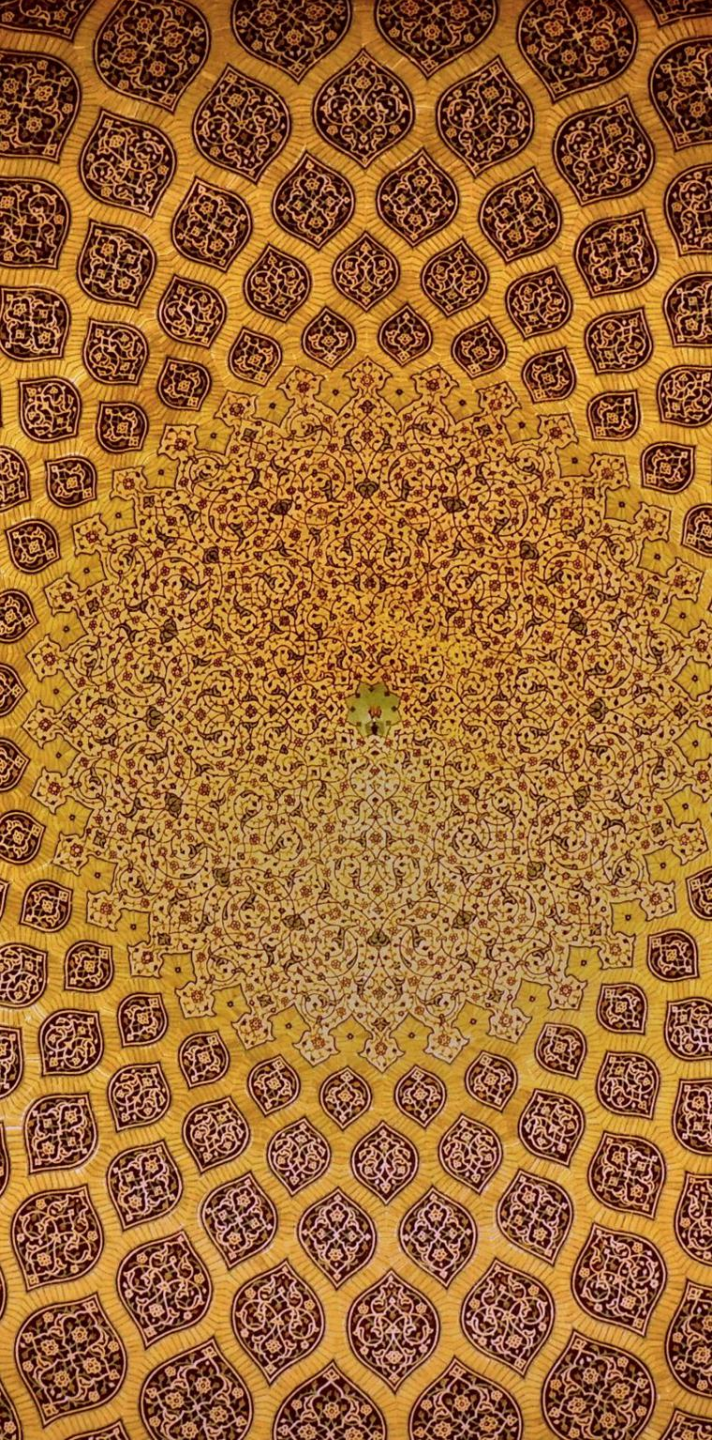
HS/Mikko Paakkanen 14.11.2017

GEORGIAN ERIKOISET KVEVRIT

- Georgian viinialueella viljellään ja valmistetaan viiniä 8 000 vuoden kokemuksella. Perinteiset georgialaiset viinit valmistetaan *kvevri* -menetelmällä, jolloin viinikäyminen tapahtuu maahan upotetuissa saviastioissa.
- Yksi merkittävimmistä asioista Georgian historiassa ovat persoonalliset saviastiat kvevrit, joissa viiniä on valmistettu kautta aikojen. Historia kertoo, että ensimmäiset viinit on valmistettu Georgiassa jo 8 000 vuotta sitten ja jo tuolloin on käytetty kvevrejä. Nämä maagiset saviastiat ovat säilyttäneet paikkansa viinintekijöiden suosiossa tähän päivään asti. Jokaiselta pienimmältäkin viinintekijältä löytyy oma kellari ja vähintään yksi *kvevri*.
Lähde: Alko
- *Tbilisin museossa on kvevri, jonka arvioidaan olevan 5000- tai jopa 6000-luvulta eKr. Löytö on peräisin Trialetista Etelä-Georgiasta.*
- *Lähde: Hugh Johnson: Viinin tarina (Otava 1989)*

VANHIN VIINIVALMISTAMO

Maailman varhaisimman tunnetun viinivalmistamon jäännökset on löydetty syrjäisestä luolasta [Armenian](#) eteläosasta.

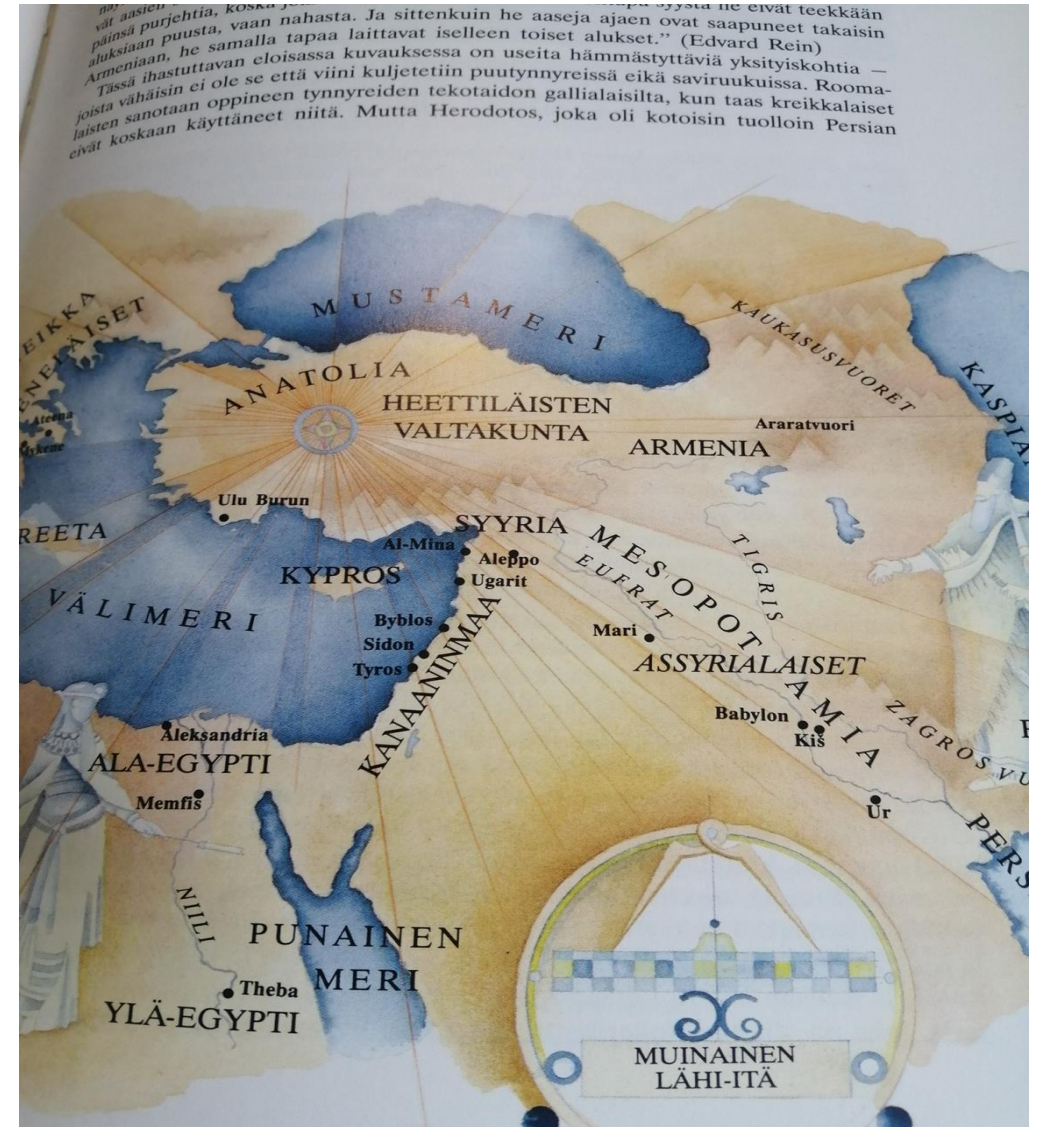
Kansainvälinen arkeologiryhmä kaivoi luolasta esiin rypäleiden puristamiseen käytetyn altaan, käymisaltaan, säilytysruukkuja ja juoma-astioita.

[Radiohiiliajoituksen](#) perusteella astioiden ikä on noin 6 100 vuotta.

Simo Örmä: *Viinin kulttuurihistoria*. Tampere 2008

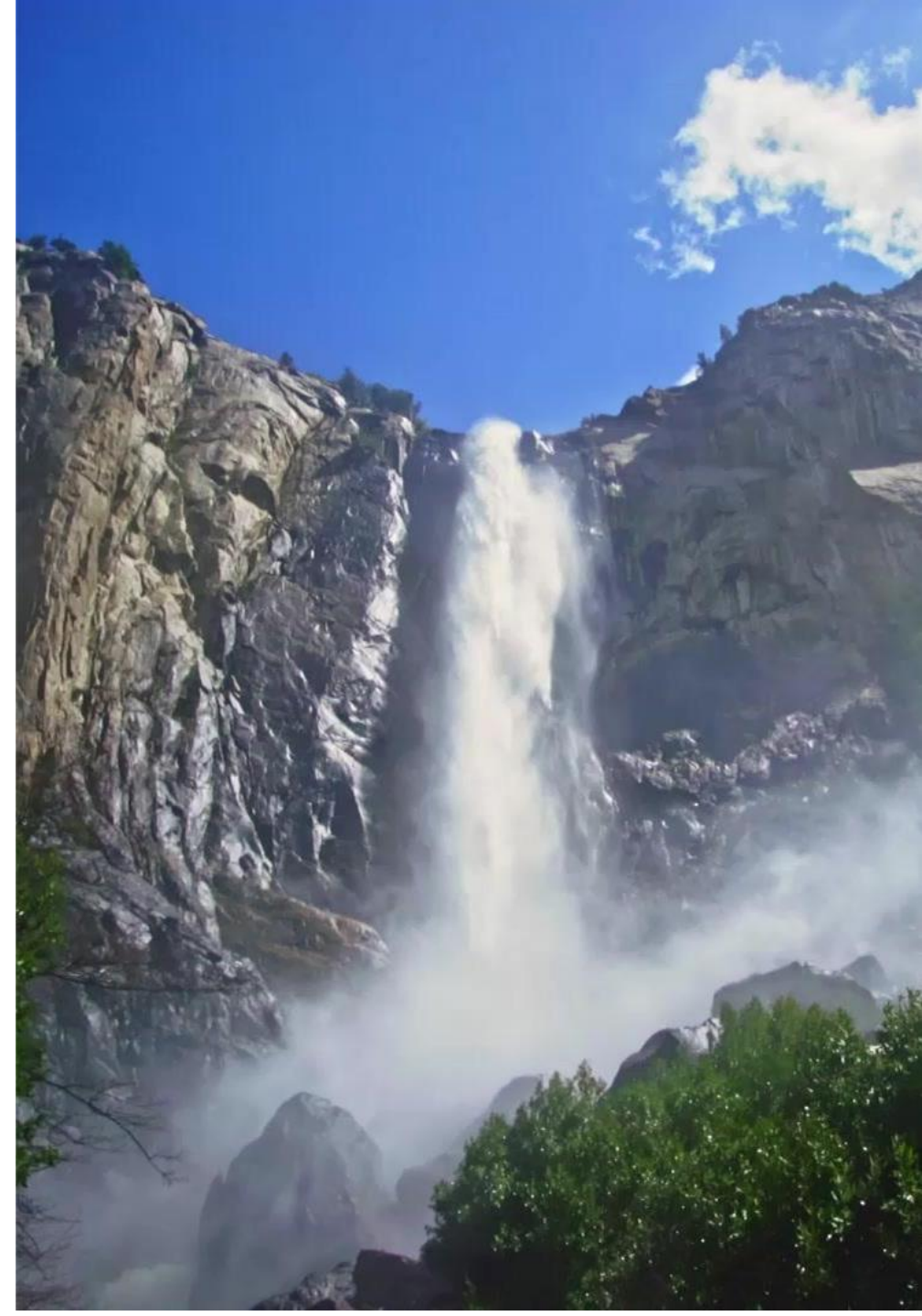
VIINI LÄHI-IDÄSSÄ

- Kaksoisvirtainmaan ensimmäiset korkeakulttuurit toivat hallitsijoidensa ja papiston nautittavaksi Kaukasukselta viinejä, sillä Kaksoisvirtainmaassa oli liian kuuma ja kuiva ilmasto viininviljelyyn.
- Uusassyrialaisen valtakunnan aikana viininviljely oli jo levinnyt maassa laajalle, ja etenkin Ninive tunnettiin viinintuotannostaan. Myös muinaisessa Egyptissä viljeltiin jonkin verran viiniä, etenkin uskonnollisiin menoihin, vaikka olut olikin sitä tärkeämpi juoma.
- Koko Lähi-idässä käytettiin tuolloin lähinnä punaviiniä. Anatolian viininviljely oli kehittynyt etenkin heettien myötä laaja-alaiseksi. Viininviljely levisi myös itään ja saavutti Kiinan viimeistään 100-luvulla eaa.
- Vanhassa testamentissa viini mainitaan useita kertoja, joskaan maininnoista ei selviä viinistä muuta kuin että se oli ilmeisesti punaviiniä. Myös Jeesus käyttää Uudessa testamentissa viiniä vertauskuvana.

VIINI RAAMATUSSA JA GILGAMEŠISSA

- **I. Mooseksen kirjan 9. luku:**
- *”Nooa oli peltomies ja ensimmäinen, joka istutti viinitarhan. Mutta kun hän joi viiniä, niin hän juopui ja makasi alasti majassansa. Ja Haam, Kanaanin isä, näki isänsä hävyn ja kertoi siitä molemmille veljillensä ulkona.”*
- **Gilgamešin** (maailman vanhin tunnettu kirjallinen tuote) **II. taulu:**
- *”Karneoli hedelmäänsä kantaa,
Köynnökset uhkuen, katsella kaunis,
Lasuuri lehviään kantaa,
Hedelmiä kantaen se on viekoittava nähdä.”*

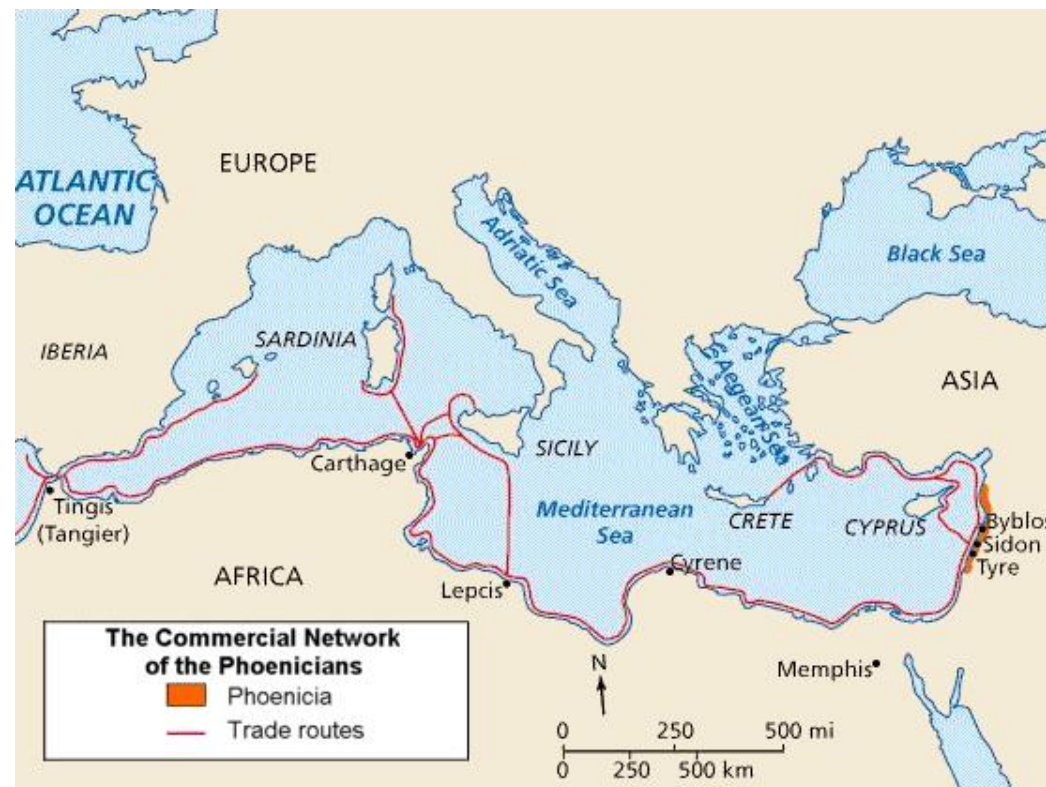

FAARAOIDEN VIINI

- Egyptiläiset tallensivat ensimmäisenä viinivalmistuksen hyvin yksityiskohtaisesti
- Tehty jo 3000 tai 5000 vuotta sitten eli viinivalmistuksen taito hallittiin täydellisesti jo silloin. Parhaat asiantuntijat erottivat silloin viinilaadut toisistaan yhtä hyvin kuin 1900-luvun ammattilaiset
- Nykyisin Egyptissä toimii pari kaupallista viinitarhaa

MUINAISET FOINIKIALAISET

- Eurooppaan viini levisi etenkin foinikialaisten ansiosta, jotka kävivät syyrialaisella viinillä merikauppaa koko Välimeren alueella.
- Kreetan saaren minolainen kulttuuri tunsu viinin jo vuonna 1700 eaa. ja Faistoksen palatsin kaivauksista on löydetty vähän myöhemmälle ajalle ajoitettuja viiniviljelmiä.
- Kreetan valloittaneet mykeneläiset omaksuivat 1400-luvulla eaa. viinin ja antoivat sille sen nykyisen nimen.

KREIKKA

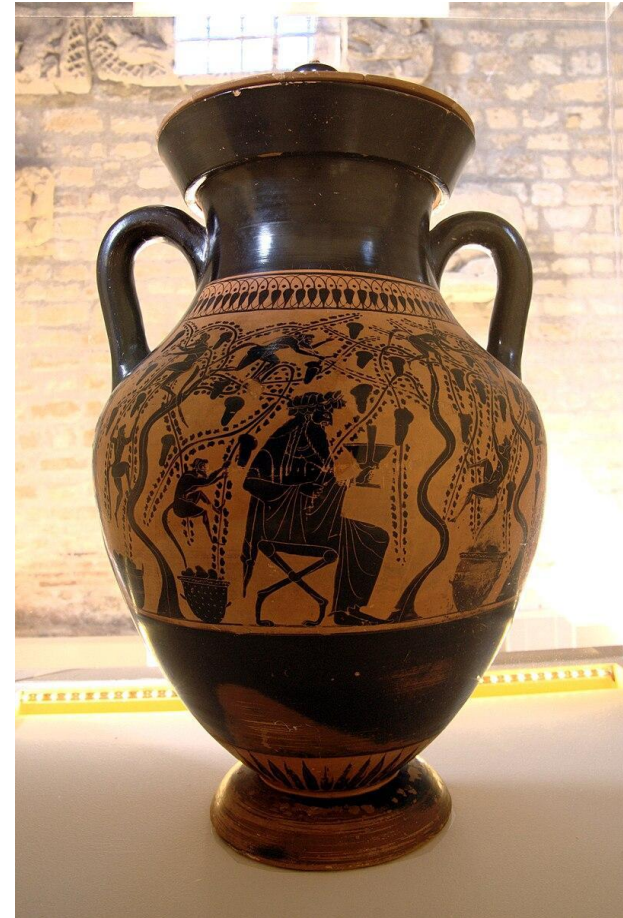
”Välimeren kansat vapautuivat barbarismin ikeestä opittuaan viljelemään öljypuita ja viiniköynnöksiä.”

Thukydides 400-luvun lopulla

eKr

Kreikassa viini tuli suosituksi arkeologisen ja kirjallisen todistuksen perusteella jo mykeneläisenä aikana. Viiniuhrit ja viinijuhlat mainitaan muun muassa Homeroksen Ilias- ja Odysseia-eepoksissa, jotka kuvaavat tapahtumia jo toiselta vuosituhannelta eaa. Myöhemmin Kreikassa syntyi viinin jumalan Dionysoksen suosittu kultti, ja viiniviljelmät olivat koko maassa yleisiä jo viimeistään 700-luvulla eaa.

Amfora 500-luvulta eaa. esittää viinin jumalaa Dionysosta viinitarhassa satyyrien kanssa.

ROOMAN VALTAKUNTA

- Viini tuli Italiaan luultavasti foinikialaisten ja kreikkalaisten siirtokuntien mukana, ja jo etruskit saattoivat käyttää viiniä uskonnollisissa yhteyksissä. Roomalaisen perimätiedon mukaan viinikulttuuri tuli Roomaan 600-luvun alussa eaa. kuningas Numa Pompiliuksen myötä.
- Vanhimmat säilyneet viininviljelyä kuvaavat oppaat ovat 100-luvun alusta eaa., jolloin Cato vanhemman Herrasmiesmaanviljelijän käsikirjassa kuvattiin yksityiskohtaisesti rypälelaatuja, kaikkea viininviljelyyn liittyvää ja viinin käyttöä sairauksiin. Viini oli oleellinen osa Rooman elämää, ja sitä nautittiin etenkin kaupungin monina juhlapäivinä.
- Keskimääräinen roomalainen joi viiniä yli 150 litraa vuodessa, ja maustetut viinit olivat erityisen suosittuja. Roomalaiset kehittivät pohjoisempia alueitaan kuten Galliaa varten uusia lajikkeita, ja ajanlaskun alun jälkeen viininviljely oli levinnyt jo Lyonin seudulle saakka.
- Idän Daakiaan ja Pannoniaan roomalaiset toivat viiniköynnöksen viimeistään 200-luvulla, ja Reinin ja Moselin seudulle ilmeisesti vähän myöhemmin.

VIINI EDUSTI KRISTINUSKOA

- Rooman valtakunnan kukistumisen jälkeen viinin arvostus Euroopassa väheni. Kristinuskon leviäminen Keski-Eurooppaan piristi viinikulttuuria, sillä kristinusko pyhittää ehtoollisviinin. Kristus nähtiin varhaiskristillisessä taiteessa joskus uutena viinin jumalana, ja olutkin kiellettiin osissa [Saksaa](#), kun viinin katsottiin edustavan kristinuskoa.
- Toisaalta Itä-Euroopan kirkkoisät saarnasivat viiniä vastaan, ja vuoden 692 kirkolliskokouksessa Dionysoksen kultti kiellettiin.
- [Keskiajalla](#) viininviljelyksen tuntemus siirtyi ennen kaikkea [luostareille](#), jotka hallinnoivat viininviljelymaita. Talonpojat hoitivat maita ja maksoivat vuokransa luostareille viininä. Munkit joivat itsekin paljon viiniä: joissain luostareissa keskimäärin 1½ litraa päivässä. Myös [aateliston](#) viiniharrastus oli tärkeä tekijä viinikulttuurin säilymisen kannalta.

ITALIAN KAUPUNKIVALTIOT

- 1200-luvulta alkaen vahvistuneet Italian kaupunkivaltiot olivat tärkeitä viinin viljelijöitä ja myyjiä. [Firenzestä](#) vietiin 1300-luvulla suuria määriä viiniä Englantiin. Uusia rypälelaatuja jalostettiin ja viljelysmaan käyttö tehostui vastaamaan kasvavan kaupunkiväestön kysyntään, kun Euroopan väkiluku kaksinkertaistui vuosien 1000–1300 aikana.
- Viiniä juotiinkin keskiajalla paljon: Firenzessä 250–300 litraa ja [Sienassa](#) 419 litraa vuodessa henkeä kohti. Pohjoisimmillaan viiniä viljeltiin toisen vuosituhannen alussa Pohjois-Ranskassa ja Englannissa, sillä ilmasto oli silloin nykyistä lämpimämpi.
- Itäisellä Välimerellä [islamin](#) nousu tyrehdytti viinintuotannon lähes kokonaan joissain maissa, mutta ainakin Kreikassa, Turkissa, Syyriassa ja Palestiinassa viljely jatkui, samoin kuin [Persiassa](#) ja [islamilaيسessa Espanjassa](#).

LÖYTÖRETKET LEVITTIVÄT VIINIÄ

- Viininviljely levisi 1500-luvulla Amerikan löytämisen jälkeen eurooppalaisten, etenkin [jesuiittojen](#) mukana [Amerikkaan](#), ja jo vuosisadan puolivälissä viiniä viljeltiin [Meksikossa](#), [Perussa](#) ja Chilessä. Amerikassa kasvoi omiakin viinirypäleitä, mutta intiaanit eivät tehneet niistä viiniä. Espanjalaiset toivat omat lajikkeensa ja aloittivat paikalliseen kulutukseen tarkoitetun viininviljelyn. 1500-luvun loppuun mennessä amerikkalaista viiniä tuotiin jo Eurooppaan. Perun viinintuotanto lähes lakkasi 1800-luvun viinikirvaepidemiaan, mutta Chilen viinintuotanto kukoisti. Erityisen suosittua oli makea muskatelliviini. Argentiinan [Mendozan](#) alueesta tuli merkittävä viinintuottaja 1800-luvun loppupuolella. Pohjois-Amerikassa viinintuotanto alkoi varsinaisesti 1800-luvulla [Kaliforniassa](#).
- Etelä-Afrikassa alettiin viljellä viiniä vuonna 1658, kun lääkäri [Jan van Riebeeck](#) istutti [Kapkaupungin](#) alueelle 1200 Ranskasta tuotua köynnöstä. Etelä-Afrikasta tuli tärkeä viinilastin täydennyssatama Euroopasta [Kaukoitään](#) matkaaville laivoille.
- Viinikulttuuri levisi Australiaan ja [Uuteen-Seelantiin](#) 1700-luvun lopussa englantilaisten rangaistussiirtoloiden kautta; jo ensimmäisessä vankikuljetuksessa 1788 oli mukana eteläafrikkalaisia viinintaimia.
- [Kiinassa](#) viini oli tunnettu ja kauan, mutta nykyaikainen viininviljely aloitettiin [Shandongissa](#) 1892. Maan viinintuotanto alkoi laajeta voimakkaasti 1980-luvulla.

VIINI JUOTIIN NUORENA

- Keskiajalla viinit juotiin yleensä nuorina, sillä viini ei säilynyt hyvin. Viinin säilyvyyttä parannettiin usein kiehauttamalla mäski ennen käymistä ja lisäämällä näin saatua keitettyä viiniä tavalliseen viiniin.
- 'Makeat viinit olivat keskiajalla suosituimpia, ja valkoviini oli punaviiniä kalliimpaa. Viiniä käytettiin keskiajalla usein sairaanhoidossa, ja viinin oli myös havaittu olevan hygieenisempää kuin vesi.
- Toisaalta liiallisen viininjuonnin haitat tunnettiin, ja niistä varoiteltiin kirjallisuudessa.

SAMPPANJA SEKÄ PORT

- Viinin viljely ja säilytys kehittyivät 1600-luvun lopulta alkaen nopeasti. Rypälelaaduista jalostettiin entistä kestävämpiä, ja esimerkiksi Pohjois-Italian rypäleitä korvattiin ranskalaisilla vuoden 1709 tuhoisan talven jälkeen.
- Viiniä alettiin laajemmassa määrin pullottaa luonnonkorkilla suljettuihin lasipulloihin. 1700-luvulla sokerin käytön yleistymisen myötä myös viineihin alettiin lisätä suoraan sokeria. Ajan viiniuutuuksia olivat samppanja, portviini, marsala, sherry ja vermutti sekä Bordeaux'n alueen viinit.
- Kalliit merkkiviinit nousivat 1700-luvulla aateliston ja porvariston suosioon.
- 1500-luvun lopulla kehitetty unkarilainen makea tokajiviini oli yksi aikakauden muotiviineistä Keski-Euroopassa, ja portviini oli erityisen suosittua Englannissa. Ranskan vallankumouksen (1789) jälkeen viinintuotanto laajeni, kun viininviljely vapautettiin vanhoista rajoituksista ja veroista.

TOPELIUKSEN SUOMEENKIN

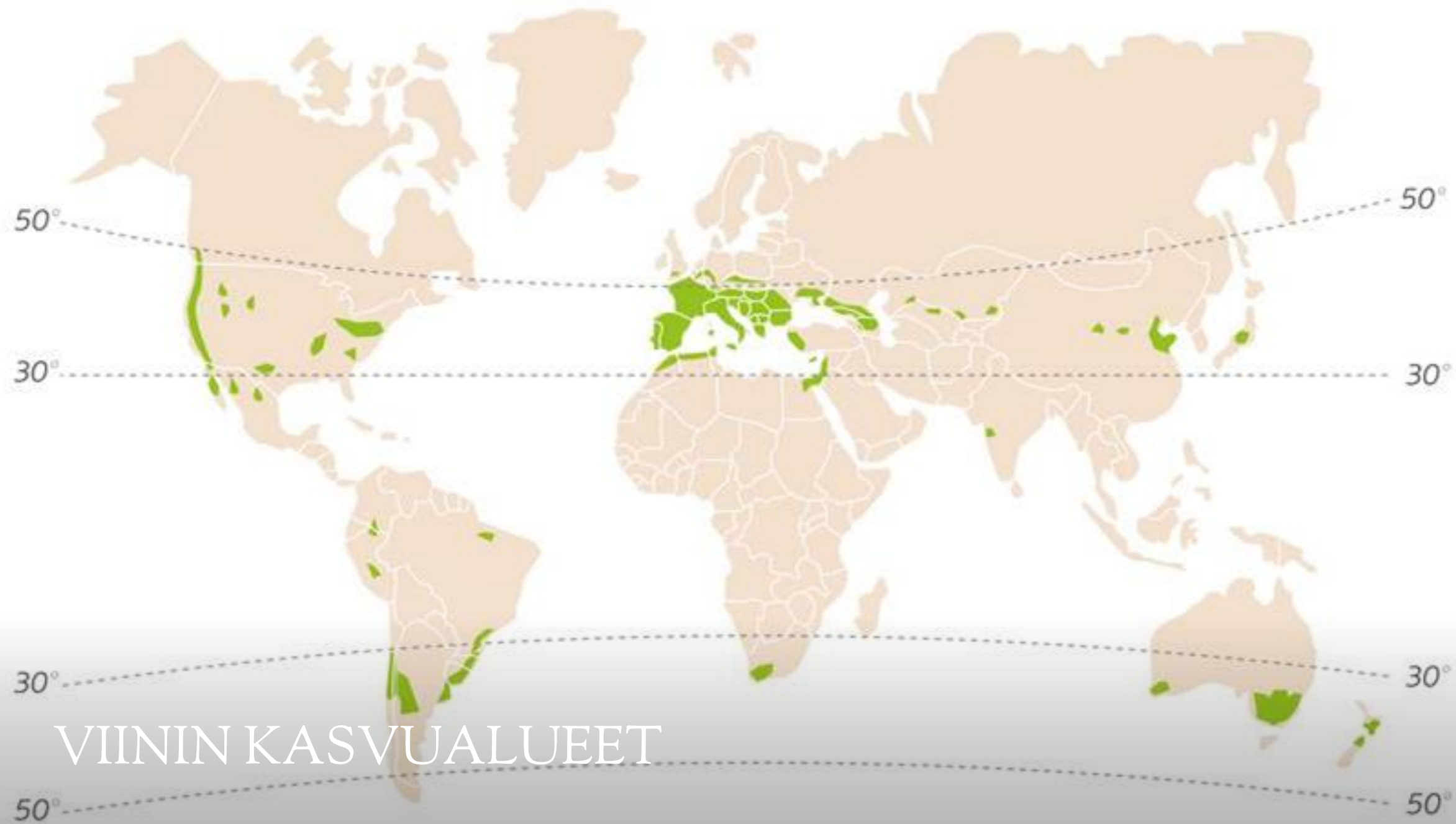
- 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa kehitettiin niin sanottu Chaptalin menetelmä, jossa mäskiin lisätään sokeria käymisprosessin alussa. Näin viinistä saatiin alkoholipitoisempaa ja paremmin säilyvää, mikä hyödytti etenkin pohjoisimpia viinintuotantoalueita.
- Viinien teollinen tuotanto ja mainonta syntyivät 1800-luvulla, ja viinejä markkinoitiin valistuneelle keskiluokalle muun muassa maailmannäyttelyissä.
- Suomessa viini alkoi Zachris Topeliuksen mukaan tulla yleisempään käyttöön 1840-luvulla.

VIINIKIRVA TUHOSI TARHOJA

- 1800-luvulla maailman viinitarhat kärsivät useista epidemioista. 1840-luvulla ilmestynyt tuholaissieni *Oidium tuckerii* tuhosi Ranskan ja Välimeren viiniviljelmiä, ja 1860-luvulla Amerikasta Ranskaan tullut *viinikirva* *Phylloxera vastatrix* tuhosi vuosisadan loppuun mennessä suurimman osan eurooppalaisista viiniviljelmistä.
- Viinikirvaepidemian seurauksena Ranskan viiniviljelyala supistui, mutta samalla viinin tuotanto tehostui ja laajeni uusille alueille kuten Australiaan ja Algeriaan.
- Viinikirva voitettiin varttamalla eurooppalaiset viiniköynnökset amerikkalaisiin juuriin.

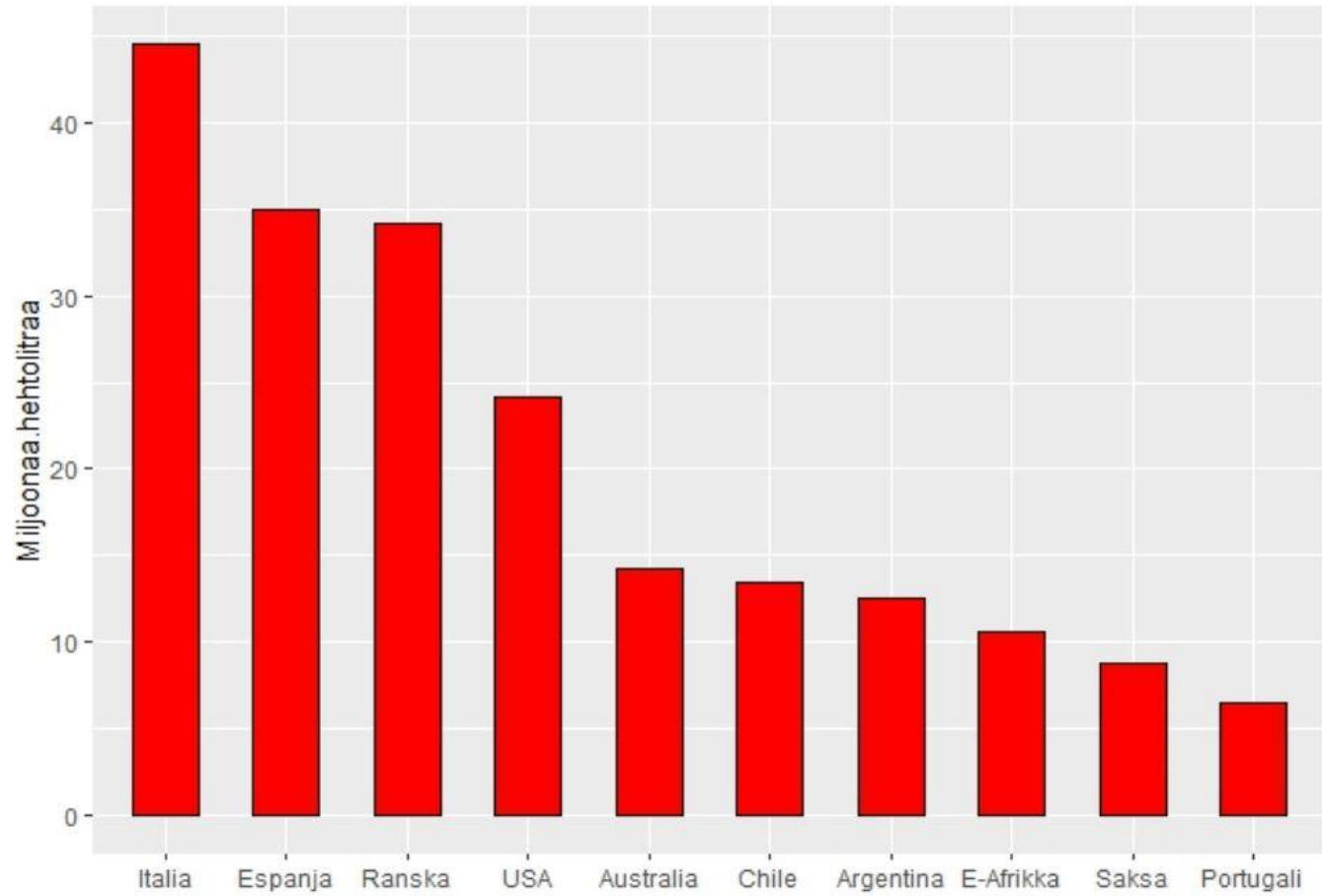
TUOTANTO KONEELLISTUI

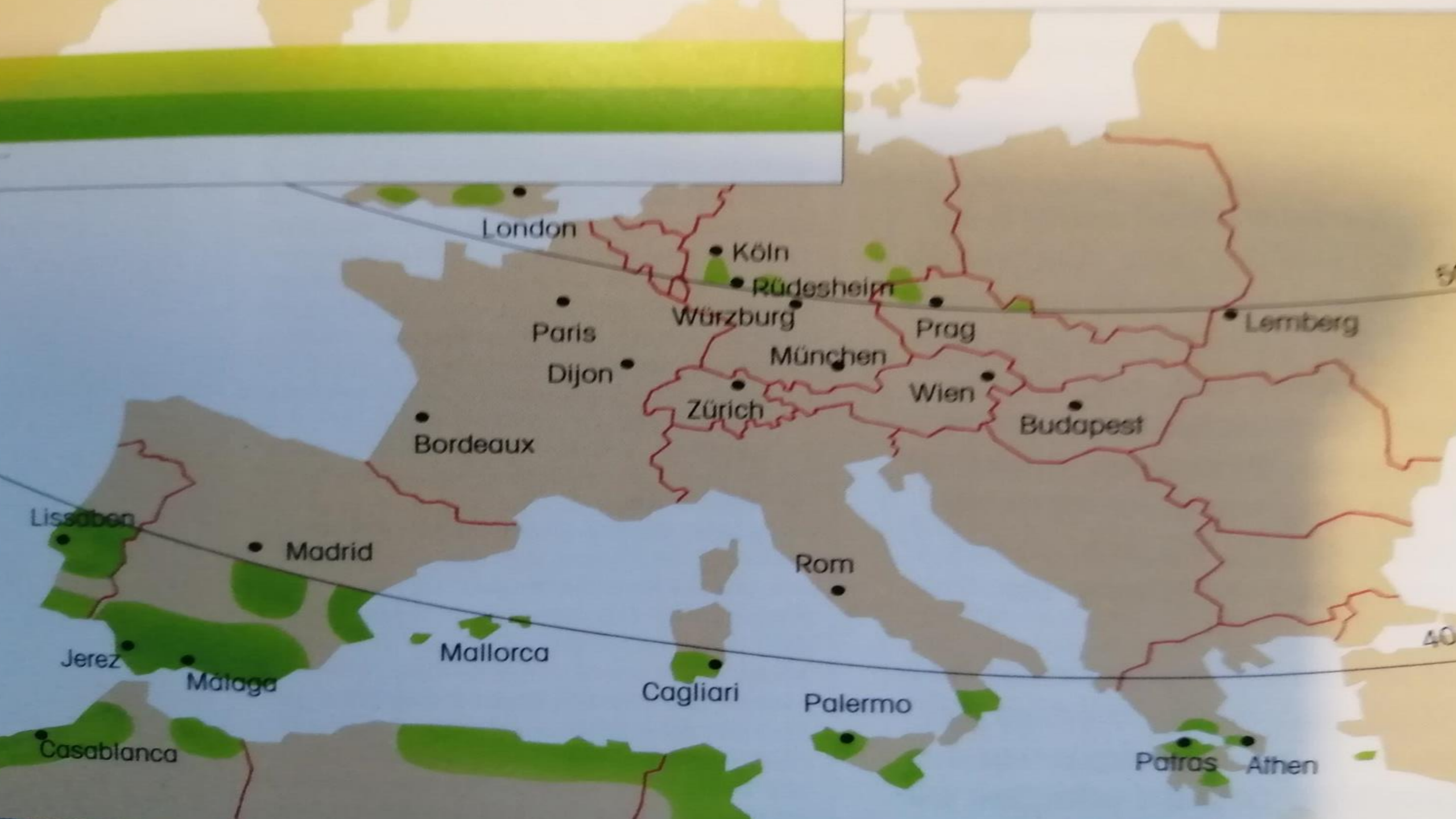
- Viljelymenetelmät ovat kehittyneet 1900-luvulla muun muassa koneellistumisen myötä.¹ Myös pakkausmenetelmissä on tapahtunut muutosta, kun lasipullojen rinnalle ovat tulleet muovipakkaukset ja tammikorkin rinnalle kierrekorkki ja muovikorkki.
- Toisen maailmansodan jälkeen viinistä on ollut ylituotantoa, joka johtuu viininviljelyn tehostumisesta ja viininkulutuksen vähentymisestä. Ranskassa viinin kulutus henkeä kohti laski 1930-luvun 170 litrasta 2000-luvun alle 60 litraan, ja Italiassa kehitys on ollut samanlaista. Toisaalta monissa pienissä viinimaissa kulutus on lisääntynyt. Ylituotannon vuoksi viininviljelmien määrää vähennettiin Euroopassa ja Australiassa 1980-luvun alussa 10 prosentilla.
- Suurimmat viinimaat ottivat 1900-luvulla käyttöön yksi kerrallaan omat alkuperäluokituksensa, joilla on pyritty takaamaan viinin alkuperä, valmistustapa ja käytetyt lajikkeet.

VIININ KASVUALUEET

SUURIMMAT TUOTTAJAT

London

Köln

Rudesheim

Würzburg

München

Prag

Wien

Budapest

Lemberg

Paris

Dijon

Zürich

Bordeaux

Madrid

Rom

Lissabon

Jerez

Malaga

Mallorca

Cagliari

Palermo

Casablanca

Patras

Athen

RANSKA

Viininviljelys sai alkunsa noin 600 vuotta eKr, kun foinikialaiset kauppiat perustivat Provencen alueelle ensimmäiset viinitarhat. Muilla alueilla viinirypäleen viljelyn ja viinivalmistuksen aloittivat talonpojat, jotka Rooman imperiumin valloitusretkien aikaan olivat legioonalaisina. Ranska on ollut vanhan maailman tärkein viinimaa. Sikäläisissä luostareissa asetettiin perusta maaperän ja viininviljelyn yhteydelle ja viinivalmistuksen teknologialle. Myös suuri osa klassisista viinirypälelajikkeista ja erilaisista viinin lajeista on peräisin nimenomaan Ranskasta. Maailman johtavia viinivalmistajia sekä määrän että laatuviinien osalta ovat Ranska ja Italia. Eri ilmastollisia vyöhykkeitä kattavan alueensa ansiosta Ranskan on mahdollista tuottaa luonteeltaan erilaisia viinejä. Eri rypälelajikkeista valmistuvat viinit ovat monipuolisia ja lähes jokaisella alueella valmistetaan suuria, kuuluisia huippuviinejä.

VIININ TULEVAISUUS

- Viinintuotanto on maataloutena aina riskialtista, mutta sään ääri-ilmiöiden voimistuessa koko maapallolla viljelijät niin epävarmassa Euroopassa kuin tulvien ja kuivuuden piinaamassa Australiassa miettivät nyt, miten toimeentulo ja viinintuotanto turvataan.
- Ensimmäistä kertaa 30 vuoteen Ranskassa kävi vuonna 2021 niin, että *Beaujolais Nouveau* -viiniä valmistui aluetta koetelleiden keväthallojen ja muiden vitsausten takia niin vähän, että sitä ei Alkoon asti saatu.
- Viinintuotanto ei ole kriisissä, mutta suurten haasteiden edessä. Esimerkiksi Ranskan viinintuotanto laski melkein 30 prosenttia edellisvuodesta, ja Espanja kiri sen ohi Euroopan toiseksi suurimmaksi viinimaaksi heti Italian jälkeen.
- Tuoteviestintäpäällikkö, Master of Wine Taina Vilkuna

MAAILMAN KALLEIN PULLO?

Domaine de la Romanée-Conti
Grand Cru 1945 – \$558,000

Myyty 2018 aasialaiselle keräilijälle
Sothebys´n huutokaupassa New Yorkissa.
Vuosikerran viiniä on pulloitettu vain 600
kappaletta.

Domaine de la Romanée-Conti

KALLISTA JA MAKEAA

LONDON, UK -- A 200-year-old bottle of 1811 Chateau d'Yquem was bought for \$123000 (75000 pounds) at the Ritz in London by wine connoisseur and private collector Christian Vanneque - setting the new world record.

Photo: French private collector Christian Vanneque holds the bottle of 1811 Chateau D'Yquem he bought for \$123,000.